

Felles klagenemnd for behandling av klagesaker etter lov om universiteter og høyskoler § 3-7 (8), § 4-7 til § 4-10 og § 7-9

Osloadvokatene AS
Att: Svein Wennevik
Postboks 8913 St. Olavsplass
0028 Oslo

Handelshøyskolen BI
v/Nemnd for studentsaker
0442 Oslo

Bergen, 15.05.2024
Deres ref.: F91-22
Vår ref.: 24/02565 (94/2023)

Unntatt offentligheten etter offl. § 13 første ledd, jf. fvl. § 13 første ledd

SAK NR. 94/2023: VEDTAK FATTET AV FELLES KLAGENEMND I SAK OM ANNULLERING OG UTESTENGING PÅ GRUNN AV FUSK

Det vises til vedtak fattet av klagenemnda ved Handelshøyskolen BI, heretter BI, i sak F91-22, som ble påklaget til Felles klagenemnd.

Saken er tidligere behandlet av Felles klagenemnd i møte 28.04.2022, der vedtaket i underinstansen ble stadfestet.

Bakgrunnen for den nye behandlingen er at Kunnskapsdepartementet i brev av 08.11.2023 har uttalt at enkelte vedtak i Felles klagenemnd (nemnda) gjort i perioden 01.04.2022 til 22.09.2023, er ugyldige på grunn av at tidligere leder for klagenemnda og to studentrepresentanter (et medlem og et varamedlem) i denne perioden var ugyldig oppnevnt, og at disse sakene må behandles på nytt. Dette gjelder vedtak, der nemnda ikke ville ha vært vedtaksfør uten at noen av de ugyldige oppnevnte medlemmene deltok, og saker der det var dissens i nemndas opprinnelige behandling og stemmen til noen av de ugyldige oppnevnte medlemmene var avgjørende for innholdet i vedtaket.

Felles klagenemnd ville ikke ha vært vedtaksfør under behandling av saken i møtet 28.04.2023, uten at leder og studentrepresentant var til stede, jf. § 3 i Forskrift om felles klagenemnd for behandling av klagesaker etter lov om universitet og høyskoler. Vedtaket er derfor ugyldig, og det må treffes nytt vedtak.

Felles klagenemnd har på denne bakgrunn besluttet å behandle klagerens sak 22/04814 (94/2023) på nytt med ny nemndssammensetning, jf. forvaltningsloven § 35 første ledd

HK-dir – Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Postboks 1093, 5809 Bergen post@hkdir.no

bokstav c. Klageren ble i brev 21.02.2024 informert om at Felles klagenemnd ville gjøre en fornyet behandling av klagesaken med ny nemndssammensetning våren 2024.

Felles klagenemnd, med riktig sammensetning, behandlet saken under møte 15.04.2024. Tidligere vedtak fattet av Felles klagenemnd ble opphevet. Vedtak fattet av klagenemnda ved BI ble stadfestet.

FELLES KLAGENEMND BEMERKER

Felles klagenemnd er rett klageinstans i saker om annullering og utestenging, jf. forskrift nr. 1192 om Felles klagenemnd for behandling av klagesaker etter lov om universiteter og høyskoler (uhl.) § 3-7 (8), § 4-7 til § 4-10 og § 7-9, fastsatt av Kunnskapsdepartementet 10.10.2005. Felles klagenemnd kan som klageinstans prøve alle sider av saken, jf. forvaltningsloven § 34 andre ledd.

Habilitet

Av de medlemmene i Felles klagenemnd som deltar i behandlingen av omgjøringsaken, deltok Fredrik Boksasp, Liv Sandvik og Frode Randal i den tidligere behandlingen av saken.

På grunn av den medieoppmerksomheten som har vært omkring Felles Klagenemnd sitt arbeid, har Felles Klagenemnd vurdert om disse medlemmers deltakelse i den tidligere behandlingen av saken, er et særegent forhold som er egnet til å svekke medlemmenes upartiskhet, og derfor medfører at medlemmene er inhabile i behandlingen av omgjøringsaker, jf. fv1. § 6 annet ledd. Felles klagenemnd har avgjort habilitetsspørsmålet etter fv1. § 8, og har kommet til at nemndas medlemmer er habile i vurderingen av omgjøringsaken.

I vurderingen av habilitetsspørsmålet har nemnda vektlagt at det rettslige utgangspunktet er at tidligere deltakelse i behandlingen av en sak som tas opp til ny behandling av det samme organet, ikke fører til inhabilitet. Nemnda er et kollegialt organ der hvert medlem har ansvaret for å gjøre seg opp en selvstendig mening om sakene og det må kunne forutsettes at de også ved den nye behandlingen foretar en objektiv og saklig vurdering. Nemndsmedlemmene er utnevnt fordi de har den kompetanse og bakgrunn som kreves etter forskrift om felles klagenemnd § 2 annet ledd.

De forhold som har skapt medieoppmerksomhet og har ført til at saken må behandles på nytt, knytter seg ikke til noen av de nåværende medlemmene av Felles klagenemnd, men til at tidligere leder og to studentmedlemmer var oppnevnt i strid med forskriften.

Medlemmene har ingen egeninteresse i utfallet av saken. De aktuelle medlemmene vurderer ikke seg selv som inhabile i saken.

Kunnskapsdepartementet har i brev til Felles Klagenemnd datert 5. januar 2024, også gitt uttrykk for at departementet ser det som klart at deltakelse i den tidligere behandlingen av et vedtak som er oppe til ny behandling, ikke fører til inhabilitet, med mindre det foreligger særlige forhold i den enkelte sak.

Det enkelte medlem har ansvaret for å vurdere om det foreligger særlige forhold som kan føre til inhabilitet. Ingen av de aktuelle medlemmene har gitt uttrykk for at det foreligger slike forhold.

Sakens bakgrunn

Klageren er [REDACTED], representert ved advokat Svein Wennevik. Saken gjelder mistanke om fusk ved bruk av ulovlig hjelpemiddel under skriftlig skoleeksamen i emnet [REDACTED], våren 2022.

Mistanken om fusk oppstod ved rutinemessig kontroll av hjelpemidler, da det ble oppdaget notater og ureglementerte innarbeidelser i klagerens [REDACTED]. Eksamensstart var kl.09.00, og kontroll av hjelpemidler ble gjennomført etter eksamensstart.

I sammendrag datert 07.06.2022 viste Sentral studieadministrasjon til at det under rutinemessig kontroll av hjelpemidler ble oppdaget notater og ureglementert innarbeidelse i [REDACTED] til klageren. [REDACTED] ble inndratt. Det ble vist til at innarbeidelsene var omfattende, og de kunne ha gitt klageren et fortrinn fremfor andre kandidater, og medført at [REDACTED] kunnskaper og ferdigheter ikke ble prøvet og vurdert på en faglig betryggende måte. Studieadministrasjonen viste til at BI informerer flere steder om eksamensreglementet og reglene for fusk, og studentene er forpliktet til å sette seg inn i dette. I studentportalen var det presisert at det ikke måtte forekomme systematiske notater i [REDACTED] og at slike notater ville kunne gi et uberettiget fortrinn ved eksamen. Eksamenskandidatene hadde et særskilt ansvar for å forsikre seg om at det bare var lovlige hjelpemidler som var tilgjengelige ved eksamensstart.

Klageren uttalte seg skriftlig 03.06.2022 og anførte at dette var [REDACTED] første skoleeksamen på studiet, og at h[un] ikke var kjent med eksamensreglementet. Klageren forklarte at h[un] hadde brukt [REDACTED] på alle sine eksamener til nå, og hadde brukt boken aktivt under eksamensforberedelsene. Klageren hadde notert i boken mens h[un] jobbet med oppgaver, og notatene i boken var gjort både før denne eksamen og fjorårets eksamen. Klageren hadde også brukt boken under hjemmeeksamen. H[un] var ikke klar over at dette var betegnet som fusk. Klageren anførte at h[un] ble fratatt boken før h[un] rakk å åpne den, og hadde derfor ikke fått noen urettferdig fordel av denne.

I studieadministrasjonens sammendrag datert 07.06.2022 ble det vist til at klageren, i tillegg til den skriftlige uttalelsen, hadde ringt BI og gitt en muntlig forklaring. Klageren viste da til at h[un] opplevde det som urettferdig at h[un] «ble brukt som et eksempel», da h[un] anførte at det var vanlig blant studenter å notere i [REDACTED] på samme måte.

Klagenemnda ved BI behandlet saken i møte 14.11.2022. De fant at klageren hadde fusket forsettlig under skoleeksamen i [REDACTED]. Nemnda la i sin vurdering avgjørende vekt på at klageren hadde hatt en [REDACTED] med ulovlige innarbeidelser under skoleeksamen. Nemnda fant det godtgjort at klageren hadde et ulovlig hjelpemiddel tilgjengelig under eksamen, og fattet vedtak om annullering og utestenging i ett semester, nærmere bestemt vårsemesteret 2023. Ved reaksjonsfastsettelsen vektla nemnda at saksbehandlingstiden hadde vært lang.

Klagerens advokat fremsatte klage 23.11.2023, og viste til tidligere anførsler. Advokaten anførte at det forelå formildende omstendigheter, og viste til at klageren i dette tilfellet var uerfaren og åpenbart ikke kjent med eksamensreglementet ved skriftlige skoleeksamener. Klageren hadde heller ikke oppnådd en fordel med [REDACTED]. Det ble anmodet utsatt iverksettelse.

Klagenemnda ved BI vurderte klagen 15.12.2022, men fant ikke at det fremkom nye opplysninger som medførte at vedtaket skulle omgjøres. Klagenemnda opprettholdt sitt tidligere vedtak. Saken er deretter oversendt Felles klagenemnd for videre behandling.

Sekretariatet for Felles klagenemnd sendte 20.04.2023 en henvendelse til BI med spørsmål om tidspunkt for gjennomføringen av kontroll av hjelpemidler. BI svarte på henvendelsen 21.04.2023, og viste til at kontrollen ble gjennomført etter eksamensstart kl.09.00.

Saken står for Felles klagenemnd slik den har gjort tidligere for underinstansen. Det vises til sakens dokumenter.

Rettslig grunnlag

Vilkårene for annullering på grunn av fusk følger av uhl. § 4-7 første ledd bokstav b. Vilkårene for utestenging gjelder tilsvarende, jf. § 4-8 tredje ledd.

I forarbeidene til lov om universiteter og høyskoler av 2005, fremgår det i merknadene til §§ 4-7 og 4-8 at bestemmelsene er en videreføring av §§ 42 og 54 i den gamle universitets- og høyskoleloven, og privathøyskoleloven §§ 10e og 10i, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003-2004) kap. 12. Dette innebærer at rettskilder til den tidligere loven fortsatt kan være relevante.

Bestemmelsen i uhl. § 4-7 første ledd bokstav b omfatter fusk på «eksamen eller prøve, eller under gjennomføringen av vedkommende kurs», jf. § 4-8 tredje ledd. Klagerens skoleeksamen er omfattet av bestemmelsene.

Videre må to kumulative vilkår være oppfylt. For det første må det rent objektivt foreligge fusk eller forsøk på fusk. For det andre må det foreligge subjektiv skyld. Studenten må ha handlet forsettlig eller grovt uaktsomt, jf. uhl. § 4-8 tredje ledd og § 4-7 første ledd bokstav b.

Objektivt vilkår

Det første spørsmålet Felles klagenemnd skal ta stilling til er om forholdet objektivt sett er fusk.

Departementet har uttalt seg nærmere om meningsinnholdet i fuskebegrepet i Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) punkt 12.1.10 på side 54, hvor det blant annet heter:

Departementet legger til grunn at det er å anse som fusk når en student har ulovlige hjelpemidler tilgjengelige under en eksamen eller på andre måter handler i strid med eksamensreglementet eller regler om kildebruk.

Det følger av forskrift om opptak, studier og eksamen ved BI § 5-15 hva som skal anses som fusk:

§ 5-15. Fusk

(1) Regler om fusk til eksamen, herunder om reaksjoner og saksbehandling, reguleres av universitets- og høyskoleloven § 4-7, § 4-8 og § 4-11. Om medvirkning til fusk, se denne forskriften § 1-3 (2).

(2) For Handelshøyskolen BI gjelder i tillegg følgende bestemmelser:

a. Som fusk regnes brudd på bestemmelsene som fremgår i kapittel 5 i denne forskrift eller bestemmelser gitt i medhold av denne, samt andre uredelige handlinger eller forhold som tar sikte på å gi kandidaten et uberettiget fortrinn ved vurderingen. Også handlinger som på andre måter medfører at kandidatens kunnskaper og ferdigheter ikke blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte, blir betraktet som fusk. Endelig regnes det som fusk når kandidaten har fått kjennskap til eksamensoppgaver før eksamen starter, eller har manipulert eksamensbesvarelsen etter at den er levert.

b. Fuskereglene i denne forskrift gjelder også for opplæringsdelen for ph.d.-kandidater. I tillegg gjelder særskilte regler i egen forskrift om ph.d. ved Handelshøyskolen BI.

(3) Hovedområder som betraktes som fusk er: Bruk av eller tilgang til ulovlige hjelpemidler, ulovlig samarbeid mellom enkeltpersoner eller grupper, plagiat, selvplagiat og manglende eller feilaktig kildebruk slik at teksten fremstår som kandidatens egen

...

Videre fremgår det av § 5-9 tredje ledd:

...

(3) Det er ikke tillatt å medbringe eller ha tilgjengelig hjelpemidler som ikke er godkjent inn i eksamenslokalet i eksamenstiden. Kandidatene kan heller ikke låne hjelpemidler under eksamen. Den enkelte kandidat er selv ansvarlig for å ha satt seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler for den aktuelle eksamen og retningslinjer for bruk av disse. (...)

...

I studentportalen stod følgende retningslinjer for innarbeidelse av [REDACTED]

«Ved bruk av henvisninger og notater i tillatte hjelpemidler tillates kun:

- Understrekinger

- [REDACTED]

Det er ikke tillatt ved slike henvisninger å systematisere i større omfang hele oppgaver eller emner.

Dersom det forekommer andre notater som for eksempel utdrag fra pensum, forelesningsnotater, oppsummeringer eller lignende, vil dette betraktes som forsøk på fusk.»

Felles klagenemnd har funnet det bevist at forholdet objektivt sett er fusk. I vurderingen av det objektive vilkåret har Felles klagenemnd lagt avgjørende vekt på at det ble avdekket at klageren hadde en [REDACTED] med ureglementerte innarbeidelser av faglig innhold tilgjengelig under skoleeksamen i [REDACTED], jf. rapporten fra eksamensansvarlig datert 03.06.2022. Nemnda har også vektlagt studieadministrasjonens sammendrag datert 07.06.2022, og klagerens egen forklaring. Det følger av retningslinjer for innarbeidelse av [REDACTED] at andre notater enn henvisninger og understrekinger til bestemmelser ikke var lov.

Nemnda har merket seg anførselen om at [REDACTED] ble inndratt før klageren fikk benyttet seg av den, og at klageren derfor ikke hadde fått en uberettiget fordel ved eksamen. Nemnda bemerker at det ikke får betydning for vurderingen hvorvidt klageren benyttet seg av det ulovlige hjelpemiddelet, da det avgjørende er at klageren hadde det ulovlige hjelpemiddelet tilgjengelig under skoleeksamen.

Felles klagenemnd finner det bevist at klageren hadde et ulovlig hjelpemiddel tilgjengelig under prøvingen, jf. forskrift om opptak, studier og eksamen ved BI § 5-15 andre og tredje ledd.

Subjektivt vilkår

Det neste spørsmålet Felles klagenemnd skal ta stilling til er om vilkåret forsett eller grov uaktsomhet (skyldkravet) er oppfylt.

Forsett foreligger i de tilfeller hvor en person har foretatt en bevisst handling. Dette innebærer at klageren må ha vært klar over den faktiske handlingen som medførte at det objektive fuskevilkåret er oppfylt.

Det er ikke krav om hensikt om fusk for å oppfylle kravet til forsettlig utført fuskehandling.

Kravet til forsett omfatter heller ikke kunnskap om hvorvidt handlingen er ulovlig eller ikke.

Felles klagenemnd finner det bevist at klageren har fusket forsettlig i forbindelse med gjennomføringen av skoleeksamen.

Klageren har forklart at hⁿ var klar over at [redacted] hadde notater av faglig innhold, men at hⁿ trodde dette var tillatt. Etter nemndas vurdering taler dette klart for at det var en bevisst handling at klageren hadde en [redacted] med ureglementerte innarbeidelser ved eksamen. Denne forklaringen er også i tråd med rapporten fra eksamensvakten.

Felles klagenemnd finner at det subjektive vilkåret for fusk er oppfylt.

Rettsvillfarelse

Felles klagenemnd har merket seg at klageren har uttalt at hⁿ ikke var kjent med eksamensreglementet, og at hⁿ ikke visste at det ville anses som fusk å medbringe en [redacted] med innarbeidede notater. Nemnda oppfatter dette som en anførsel om at klageren har vært i unnskyldelig rettsvillfarelse.

Hvorvidt uvitenhet om gjeldende regler kan fritta for ansvar, er et spørsmål om rettslig villfarelse. Felles klagenemnd bemerker at villfarelse om regler kun kan fritta for ansvar dersom villfarelsen har vært aktsom, det vil si unnskyldelig.

Felles klagenemnd vil i denne forbindelse vise til Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) under punkt 12.1.10 «Til § 54. Annullering av eksamen eller prøve», hvor departementet har uttalt følgende:

I eksamens- og prøvesituasjoner stilles det høye aktsomhetskrav til studentene, og den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk før eksamen.

I tillegg vises det til forarbeidene til uhl. § 4-7, Prop. 59 L (2013-2014):

Det legges til grunn en meget streng aktsomhetsplikt for studentene ved eksamen. I dette ligger det en plikt for studentene til å sette seg inn i eksamensreglementet og hvilke hjelpemidler som er tillatt brukt under selve eksamen.

Felles klagenemnd vil understreke at det er studentenes eget ansvar å sette seg inn i hvilke regler og krav som gjelder for den enkelte prøvings situasjonen, herunder reglene om fusk på eksamen. Reglene om hva som anses som fusk fremgår av informasjonshefte om fusk og mistanke om fusk, hvor det står at bruk av ulovlige hjelpemidler, herunder ulovlig innarbeidelse av [redacted] regnes som fusk. Dette fremgår også av BIs studieforskrift, og det fremgår av retningslinjene hva som var tillatte innarbeidelser. Nemnda vurderer at den informasjonen som var tilgjengelig ikke ga grunnlag for at klageren kunne misforstå hvilke regler som gjaldt.

Felles klagenemnd har på bakgrunn av det ovennevnte funnet at klageren ikke var i unnskyldelig rettsvillfarelse vedrørende reglene om fusk og kildebruk.

Reaksjon

I henhold til uhl. § 4-7 første ledd og § 4-8 tredje ledd er det hjemmel for annullering og utestenging fra institusjonen, samt tap av retten til å gå opp til eksamen ved andre institusjoner i inntil ett år.

Felles klagenemnd har funnet det bevist at klageren har fusket forsettlig under eksamen i [REDACTED]

Forsettlig fusk innebærer et grovt tillitsbrudd, og både allmennpreventive og individualpreventive hensyn tilsier at det må reageres strengt.

Etter retts- og forvaltningspraksis er den normale reaksjonen ved forsettlig fusk annullering og utestenging i to semestre uavhengig av størrelsen på den aktuelle eksamen, prøve eller kurs.

Klagenemnda ved BI har fattet vedtak om annullering av klagerens eksamen og utestenging vårsemesteret 2023. Klagenemnda vektla lang saksbehandlingstid som formildende ved reaksjonsfastsettelsen.

Felles klagenemnd har merket seg anførselen om at klagerens manglende erfaring med skoleeksamen må anses formildende. Til dette vil nemnda bemerke at i tråd med retts- og forvaltningspraksis er den normale reaksjonen ved forsettlig fusk annullering og utestenging i to semestre, uavhengig av størrelsen på den aktuelle eksamen, prøve eller kurs. Disse reglene må betraktes som grunnleggende for alle studenter, og akademisk uerfarenhet kan ikke få betydning for vurdering av reaksjonen.

Felles klagenemnd har etter en konkret vurdering kommet frem til at den totale saksbehandlingstiden ved forrige behandling av saken var for lang. Nemnda viser til at mistanken om fusk oppstod i juni 2022, og det tok deretter 7 måneder før saken ble oversendt Felles klagenemnd. Fremdriften i saksbehandlingen på høyskolen har ikke vært tilstrekkelig god høsten 2022. Nemnda viser særlig til at saken ble oversendt til klagenemnda ved BI 08.06.2022, men ikke ble behandlet før 14.11.2022. Saken ble registrert mottatt i sekretariatet for Felles klagenemnd 15.12.2022, og behandlet første gang i møte 28.04.2023. Behandlingstiden var på over 10 måneder fra mistanken om fusk oppstod til saken ble behandlet av Felles klagenemnd forrige gang. Dette var for lang total saksbehandlingstid.

Felles klagenemnd har etablert en praksis for at lang samlet saksbehandlingstid før klagenemnda tar stilling til saken, kan føre til nedsatt reaksjon. Bakgrunnen for dette er at lang ventetid på å få en avklaring, kan utgjøre en ekstra belastning for klageren. Nemnda har på denne bakgrunn vurdert om det skal ha betydning for reaksjonsfastsettelsen at saken nå gjenopptas over 11 måneder etter at Felles klagenemnd behandlet saken første gang. Nemnda har kommet til at det ikke er grunnlag for ytterligere nedsettelse av reaksjonen i tilfeller der en kommer til at nemndas første vedtak var innholdsmessig riktig. Klageren har da fått en avklaring ved det første vedtaket, og det forhold at saken senere gjenopptas på grunn av at Felles klagenemnd ikke var vedtaksfør ved første gangs behandling, utgjør etter nemndas vurdering ikke en slik tilleggsbelastning at det tas hensyn til ved reaksjonsfastsettelsen.

Felles klagenemnd har funnet at annullering av eksamen og utestenging i ett semester likevel er en riktig reaksjon i denne saken på grunn av den lange saksbehandlingstiden ved forrige behandling av saken. Felles klagenemnd stadfester reaksjonen fastsatt av klagenemnda ved BI.

Vedtaket er etter ny behandling i samsvar med det Felles klagenemnd kom til i vedtak fattet 28.04.2024, men siden dette vedtaket er ugyldig på grunn av feil sammensetning av nemnda, opphever Felles klagenemnd dette vedtaket og treffer nytt vedtak, jf. forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c.

VEDTAK

Vilkårene i uhl. § 4-7 første ledd bokstav b og § 4-8 tredje ledd er oppfylt. Felles klagenemnd bestående av Ernst Nordtveit, Fredrik Boksasp, Liv Sandvik, Frode Randal, Nils Herman Lien Håre og Amina Louise Persen har fattet slikt enstemmig

v e d t a k:

1. Vedtak fattet av Felles klagenemnd 28.04.2023, oppheves.
2. Vedtak fattet av underinstansen i sak F91-22 om annullering og utestenging i ett semester, stadfestes.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages.

Ernst Nordtveit
leder for Felles klagenemnd

Klagenemndas vedtak kan bringes inn for prøving ved tingretten. Slikt søksmål må reises innen tre måneder etter at endelig vedtak foreligger. Søksmålsfristen beregnes fra 23.05.2024. Institusjonen dekker alle omkostninger ved søksmålet i første rettsinstans, herunder også honorar til saksøkers advokat etter offentlig salærsats, jf. uhl. § 4-11 og § 4-8 femte ledd.

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen fysisk signatur.